

Σημείωμα
για το ζήτημα της στελέχωσης της αδελφότητας της Μονής Χιλανδαρίου

Πολιτικό γραφείο πρεσβευτή Ραντοβάνοβιτς

16 Μαρτίου 1959

αρ. εγγρ. 47461

α/ Από τις έως τώρα συνομιλίες με τον Πρεσβευτή Τσακαλώτο δεν ήμουν σε θέση να θέσω πλήρως το ζήτημα ποιος θα είναι αρμόδιος τελικά από τη δική τους πλευρά να λύσει με τον κατάλληλο τρόπο το ζήτημα της στελέχωσης της αδελφότητας Χιλανδαρίου. Δεν ήταν δυνατό να εξαχθεί συμπέρασμα, ούτε από την ενημέρωση σχετικά με τις συνομιλίες του Πρεσβευτή Μίλκοβιτς στην Αθήνα.

Ωστόσο, φαίνεται ότι μόνο ένα πράγμα έχει ξεκαθαριστεί: το ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν πρόκειται να επικυρώσει εκ νέου τη συμφωνία, που είχε επιτευχθεί με την ανταλλαγή επιστολών τις παραμονές του πολέμου, προφασιζόμενη ότι δεν έχει στοιχεία για την ύπαρξη μιας τέτοιας επιστολής.

Θεωρώ ότι δεν πρέπει να υπεισέλθουμε σε αυτό το περίπλοκο ζήτημα των δικών τους αρμοδιοτήτων, αλλά να τους αφήσουμε να το λύσουν μόνοι τους, η τελική συμφωνία να επιβεβαιωθεί με κάποια φόρμουλα -ανταλλαγή επιστολών, πρωτόκολλο ή κάτι σχετικό - με την υπογραφή από τους επικεφαλής των αντιπροσωπειών στη μεικτή επιτροπή μιας συμφωνίας των δύο κυβερνήσεων.

β/ Σχετικά με το Χιλανδάρι μέχρι στιγμής ετίθετο αποκλειστικά το ζήτημα της στελέχωσης της μοναστηριακής αδελφότητας. Νομίζω ότι αυτή την ευκαιρία θα πρέπει να την εκμεταλλευθούμε προκειμένου η συμφωνία για το Χιλανδάρι να επεκταθεί ώστε να παρασχεθούν διευκολύνσεις σε δικούς μας επιστήμονες για επιστημονικούς σκοπούς: να επισκεφθούν το Χιλανδάρι, να μελετήσουν ιστορικά κειμήλια, αρχεία κ.ά. Τέτοιες επισκέψεις γίνονταν μέχρι στιγμής, αλλά υφίσταντο συχνά περιορισμοί και καθυστερήσεις στην έκδοση βίζας και στην έγκριση άλλων αδειών.

γ/ Στο θέμα της μοναστηριακής αδελφότητας θέταμε ως τώρα το αίτημά μας, λαμβάνοντας ως βάση τη μη αποδεκτή συμφωνία του 1941 για περίπου 100 νέους μοναχούς και δόκιμους για να φθάσουμε τον αριθμό που ίσχυε επί Τουρκοκρατίας. Εκτιμώ ότι θα υπάρξει αντίδραση από ελληνικής πλευράς για έναν τόσο μεγάλο αριθμό και δεν πιστεύω ότι υπό τις παρούσες συνθήκες μπορεί να επιτευχθεί από πλευράς μας αυτός ο αριθμός. Νομίζω ότι θα έπρεπε να είμαστε ικανοποιημένοι α) με ένα μικρότερο αριθμό από αυτόν και β) με την πρόβλεψη να υπάρχει στη συμφωνία

όρος για την αντικατάσταση των μοναχών σε περίπτωση θανάτου ή εγκατάλειψης της μονής και τη συμπλήρωση του καθορισμένου αριθμού.

Σήμερα στο μοναστήρι υπάρχουν 24 καλόγεροι. Θεωρώ ότι θα εξυπηρετούσε τον σκοπό μας, εάν εξασφαλίζαμε άδεια για άλλους δέκα καλογέρους και ενδεχομένως άλλους δέκα δόκιμους, έτσι ώστε ο μόνιμος αριθμός της αδελφότητας να σταθεροποιηθεί στους 45 και να διατηρηθεί μόνιμα με την κάλυψη των κενών θέσεων.

Οι όροι και οι προϋποθέσεις της αντικατάστασης θα είναι παρόμοιοι με αυτούς της συμφωνίας του 1941.

δ/ Θα εκμεταλλευόμουν την προγραμματισμένη επίσκεψη στη Μονή Χιλανδαρίου και στον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών για να ενημερωθώ από τον ηγούμενο της Μονής για τις ανάγκες του μοναστηρίου από άποψης έμπυχου δυναμικού, όπως επίσης και για τις δυνατότητες που υπάρχουν ώστε να διευκολυνθεί η επίσκεψη και η εργασία των επιστημόνων μας στο μοναστήρι.

Αφού λάβουμε ενημέρωση, θα μπορούσαμε να καταρτίσουμε λεπτομερέστερα την τελική μας πρόταση.

Κοινοποιήθηκε:

Στο πολιτικό γραφείο του Προέδρου της Δημοκρατίας

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Κάρντελ

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Κ. Πόποβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Σ. Στεφάνοβιτς

Στο πολιτικό γραφείο των συντρόφων Σ. Πρίτσα, Μιτσούνοβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Γ. Μπρίλεϊ

Στο Εκτελεστικό Συμβούλιο της ΛΔ Μακεδονίας

Στην Ομοσπονδιακή Επιτροπή Θρησκευτικών ζητημάτων

Στο γραφείο Συντονισμού και στο Γ' πολιτικό τμήμα

Στο Νομικό Συμβούλιο του ΥΠΕΞ

Στο Προξενικό τμήμα του ΥΠΕΞ

Στην Πρεσβεία της ΟΛΔΓ στην Αθήνα

Στο Γενικό Προξενείο της ΟΛΔΓ στη Θεσσαλονίκη

Πηγή: AJBT, KPR- I-3-a/31-13, Grčka.

Απόσπασμα έκθεσης της Επιτροπής Διεθνών Σχέσεων και Επαφών της Ένωσης Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας (1957) για τις γιουγκοσλαβικές μειονότητες στις γειτονικές χώρες

Ελλάδα

Στην Ελλάδα ζουν σήμερα περίπου 300.000 Μακεδόνες. Την περίοδο 1940-1950 σκοτώθηκαν περίπου 25.000 και μετανάστευσαν περίπου 60.000.

Τα δύο τρίτα του πληθυσμού ασχολούνται με τη γεωργία, ενώ υπάρχουν περίπου 60.000 εργάτες και υπάλληλοι.

Δεν μετέχουν ενεργά στην πολιτική ζωή. Στις εκλογές ψηφίζουν τα κόμματα της αντιπολίτευσης. Στην κυβέρνηση μετέχουν εκείνοι οι Μακεδόνες που θεωρούν τους εαυτούς τους Έλληνες και εφαρμόζουν την πολιτική της απεθνοποίησης του ελληνικού καθεστώτος στην Αιγαιακή Μακεδονία.

Όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις, όπως και η τωρινή, προσπαθούσαν να αποδείξουν ότι οι κάτοικοι της Αιγαιακής Μακεδονίας είναι Έλληνες και γι' αυτό ασκούσαν έναντι του μακεδονικού πληθυσμού πολιτική απεθνοποίησης, αφομοίωσης και ξεριζωμού. Παρόλο που δεν απαγορεύεται στους Μακεδόνες να μιλούν τη μητρική τους γλώσσα, δεν την χρησιμοποιούν πολύ λόγω των αντεκδικήσεων των ελληνικών αρχών.

Κατά τη διάρκεια της κατοχής στην Ελλάδα, ο πληθυσμός της Αιγαιακής Μακεδονίας υπέφερε πολύ. Μετά τη διάλυση του Δημοκρατικού Στρατού της Ελλάδας υπέστη σοβαρές πιέσεις (εάν διέφευγε μόνο ο επικεφαλής της οικογένειας υφαρπαζόταν η γη και όλα τα υπάρχοντα της οικογένειας, ένα μέρος του πληθυσμού μετακινήθηκε στο εσωτερικό της χώρας κλπ). Οι ελληνικές αρχές εργάζονται για τη μετανάστευση των Αιγαιατών Μακεδόνων κυρίως στις υπερωκεάνιες χώρες. Κάνουν ότι μπορούν για να τη διευκολύνουν: δεν επιτρέπουν να φύγει μόνο ο άντρας αφήνοντας πίσω την οικογένειά του ή να φύγει μόνο ο γιος και να αφήσει (πίσω) τη μάνα του, ή τα νεαρότερα αδέρφια και τις αδερφές του, εκδίδουν πιστοποιητικά πολιτικών φρονημάτων για τα άτομα που βοήθησαν τους κομμουνιστές ή συμμετείχαν στα ανταρτικά κινήματα. Η μετανάστευση συνεχίζεται ακόμα, αν και έχει μειωθεί κάπως μετά το 1953. Οι αρχές δεν επιτρέπουν τη μετανάστευση Ελλήνων από τις περιοχές της Αιγαιακής Μακεδονίας.

Οι Μακεδόνες στην Ελλάδα δεν έχουν κανενός είδους μειονοτικά δικαιώματα, ούτε οι ελληνικές αρχές αναγνωρίζουν την ύπαρξη εθνικής μακεδονικής μειονότητας.

Στην Αιγαιακή Μακεδονία δεν υπάρχουν σχολεία στη μητρική γλώσσα (επί Τουρκοκρατίας στα 1909-1910 υπήρχαν στο βιλαέτι της Θεσσαλονίκης 487 σχολεία στα οποία εργάζονταν 380 δάσκαλοι και φοιτούσαν 24.366 μακεδονόπουλα). Εκτός από την υποχρεωτική εκπαίδευση στην ελληνική γλώσσα, στα μακεδονικά χωριά γίνονται επιπλέον νυχτερινά μαθήματα που είναι υποχρεωτικά για κάθε Μακεδόνα, ανεξαρτήτου ηλικίας που δεν γνωρίζει ελληνικά.

Πηγή: A CK SKJ. XVIII – K. 12/ 44.

Άκρως Απόρρητο, αρ. 1.

Σημείωμα

Για τη συνομιλία του συμβούλου της πρεσβείας μας στην Αθήνα συντρόφου Ντούχατσεκ με τον Υψηλάντη, σύμβουλο της ελληνικής πρεσβείας στο Βελιγράδι, στις 30.12.1957

Τον επισκέφθηκα στην ελληνική πρεσβεία.

Στην αρχή συζητήσαμε για τη βελτίωση της κατάστασης όσον αφορά την έκδοση βίζας. Λέει ότι μετέφερε γραπτώς στον σύντροφο Ράντοβιτς το πρόβλημα με την κατάργηση της διπλωματικής βίζας και ότι περιμένει απάντηση. Θεωρεί ότι από την πρώτη Φεβρουαρίου θα έπρεπε να καταργηθούν οι διπλωματικές βίζες.

Ανέφερα ότι υπάρχει ακόμα ένα πρόβλημα αναφορικά με την έκδοση απλής βίζας, ειδικά για τους εμπόρους και για όσους επισκέπτονται την Ελλάδα για προσωπικούς λόγους.

Ο Υψηλάντης άρχισε πρώτος τη συζήτηση για τις προσεχείς συνομιλίες της Μεικτής ελληνογιουγκοσλαβικής επιτροπής. Αναφέρει ότι πριν δύο μήνες πρότεινε στο ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών να λυθούν αρχικά δια της διπλωματικής οδού ορισμένα καίρια και δύσκολα ζητήματα (μεθοριακή επικοινωνία, διπλή ιδιοκτησία, προπολεμικές απαιτήσεις) και μόνο τότε, αφού βρεθεί λύση, να τεθούν στη Μεικτή Επιτροπή. Θεωρεί ότι σε μία τέτοια περίπτωση, αν δηλαδή τεθούν όλα τα ζητήματα στη Μεικτή Επιτροπή *ειδικά αυτά τα συνοριακά ζητήματα* η προσοχή όλων θα στραφεί σε αυτά και ότι θα βρεθούν στο επίκεντρο των συνομιλιών. Θα ήταν καλύτερα, σύμφωνα με τον Υψηλάντη, να διαχωριστούν αυτά τα ζητήματα και να λυθούν δια της διπλωματικής οδού και τα υπόλοιπα από την Επιτροπή. Τονίζει ότι φυσιολογικά η Επιτροπή θα έχει εξαιρετικά αποτελέσματα όσον αφορά τα υπόλοιπα ζητήματα.

Δήλωσα ότι εγώ κάποτε ήμουν της ίδιας άποψης, ότι θα έπρεπε δηλαδή πρώτα να επιλυθούν τα καίρια ζητήματα σε διπλωματικό επίπεδο και μετά να συζητηθεί στη συνεδρίαση της Μεικτής Επιτροπής ένα σύνολο ζητημάτων.

Ο Υψηλάντης εξέθεσε το παρακάτω επιχείρημα: «Στη Μεικτή Επιτροπή είναι δύσκολο να συζητήσουμε ελεύθερα, ενώ για παράδειγμα σε διπλωματικό επίπεδο θα εξέθετα όλα τα ζητήματα ελεύθερα και ανοιχτά – όπως για παράδειγμα ότι θα ήταν επιθυμητό η κυβέρνηση της ΛΔ Μακεδονίας ή η κεντρική κυβέρνηση να προβεί, με κάποια αφορμή, σε δήλωση για το αμετάβλητο των ελληνογιουγκοσλαβικών συνόρων κλπ.

Ανέφερα ότι για αυτό το πρόβλημα δεν είχα την ευκαιρία να συζητήσω εξ ολοκλήρου με το υπουργείο Εξωτερικών, αλλά άποψή μου είναι ότι υφίσταται ακόμα ένα πρόβλημα, αυτό της μακεδονικής μειονότητας στη Βόρεια Ελλάδα. Προσωπικά δεν έχω μελετήσει το ζήτημα των στατιστικών στοιχείων της μειονότητας αυτής και της ομαδοποίησής, αλλά- συνεχίζοντας τα λεγόμενα του κ. Υψηλάντη – θεωρώ ότι ίσως θα ήταν αναγκαίο να γίνουν εκατέρωθεν δηλώσεις: για το αμετάβλητο των ελληνογιουγκοσλαβικών συνόρων (από τη γιουγκοσλαβική πλευρά) και για την

ύπαρξη μακεδονικής μειονότητας (από την ελληνική πλευρά). Πρότεινα ότι ίσως αυτό το πρόβλημα θα έπρεπε να συζητηθεί προηγουμένως σε διπλωματικό επίπεδο.

Εξέθεσα επίσης την άποψή μου ότι θα ήταν αναγκαίο να ολοκληρωθούν επιτυχώς οι διαπραγματεύσεις στο σύνολό τους, δηλαδή να επιλυθούν και τα ζητήματα της μεθοριακής επικοινωνίας και της διπλής ιδιοκτησίας. Εφόσον δεν επιλυθούν οριστικά τα δύο παραπάνω ζητήματα θα έπρεπε τουλάχιστον να ισχύσει το καθεστώς της διπλής ιδιοκτησίας στις περιοχές εκείνες, όπου η ιδιοκτησία δεν αμφισβητείται, και αυτό τουλάχιστον για τα μέλη του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος. Τόνισα ότι είναι σημαντικό να μην καθυστερήσει περαιτέρω η επίλυση των προβλημάτων.

Στο τέλος ο Υψηλάντης σημείωσε ότι θα έπρεπε να συναντηθούμε ξανά στις 5-6 Οκτωβρίου και να συζητήσουμε για την ιδέα που αυτός έριξε, να διεξαχθούν δηλαδή νωρίτερα οι συνομιλίες σε διπλωματικό επίπεδο για τα «συνοριακά ζητήματα» και το αποτέλεσμα αυτών να τεθεί αργότερα στη Μεικτή Επιτροπή.

Σημείωση:

Πριν τη συνομιλία με τον Υψηλάντη, εξέθεσα την ίδια άποψη στο ΥΠΕΞ, ότι θεωρώ δηλαδή πως δεν είμαστε επαρκώς προετοιμασμένοι για τις διαπραγματεύσεις και ότι θα έπρεπε προηγουμένως να προλειαίνουμε το έδαφος

Σε σχέση με αυτό θα πρότεινα τα εξής:

1) Να διεξαχθεί προηγουμένως συζήτηση σε διπλωματικό επίπεδο για τα «συνοριακά ζητήματα»

2) Να διαχωριστούν όλα τα υπόλοιπα ζητήματα (για τα οποία θα μπορούσε ευκολότερα να βρεθεί λύση) από τις συνομιλίες της Μεικτής Επιτροπής

3) Να προταθεί στους Έλληνες η μετεξέλιξη της σημερινής Μεικτής Επιτροπής σε Μόνιμη Επιτροπή και στις επόμενες συνομιλίες – τον Μάιο ή τον Ιούνιο – να συζητηθεί το ζήτημα της μεθοριακής επικοινωνίας και της διπλής ιδιοκτησίας, αφού πρώτα τεθούν τα ζητήματα αυτά σε διπλωματικό επίπεδο.

A. ΝΤΟΥΧΑΤΣΕΚ

Κοινοποιήθηκε:

Στο πολιτικό γραφείο του Προέδρου της Δημοκρατίας

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Κάρντελ

Στην ΚΕ της ΕΓΚ – Επιτροπή για τις εθνικές μειονότητες

Στο Εκτελεστικό Συμβούλιο της ΛΔ Μακεδονίας

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Κότσα Πόποβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Σ. Στεφάνοβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Πρίτσα

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Ιβάκοβιτσα

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Βίντιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Βέλεμπιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Ρ. Ζετς

Στο Γ' Τμήμα

Στο Αρχείο

Πηγή: A CK SKJ, XVIII – K.12/50.

Σημείωμα

για τη συνομιλία μεταξύ του Προέδρου Τίτο και του Καραμανλή στη Ρόδο 2 Μαρτίου 1959

Παρόντες από την πλευρά μας: ο Πρόεδρος, οι σύντροφοι Μπλάζο Γιοβάνοβιτς, Σλόμποντας Πένεζιτς, Βέλκο Μιτσούνοβιτς, Λέο Μάτες και Μίτα Μίλκοβιτς και από την ελληνική πλευρά ο πρόεδρος της κυβέρνησης Καραμανλής, ο υπουργός Εξωτερικών Ε. Αβέρωφ, ο γενικός διευθυντής του ΥΠΕΞ Οικονόμου Γκούρας, ο βοηθός υπουργός Εξωτερικών Μάτσας, ο πρεσβευτής Θ. Τσακαλώτος, ο σύμβουλος της πρεσβείας Καμπιώτης.

Μεταφραστές: Κάζιτς και Δεματάς

Ο Καραμανλής εκφράζει τη μεγάλη του ικανοποίηση στο όνομα της ελληνικής κυβέρνησης, η οποία είναι ευτυχής που δύναται να χαιρετήσει τον Τίτο κτλ και τελειώνει λέγοντας ότι αυτή η συνάντηση θα διευρύνει περισσότερο και θα ενδυναμώσει τη μεταξύ μας φιλία. Ο σύντροφος Τίτο κάνει μία παρόμοια δήλωση από την πλευρά μας. Ο Καραμανλής λέει ότι «πολύ σύντομα τα ζητήματα που σχετίζονται με τις εργασίες της Μεικτής Επιτροπής και των υποεπιτροπών θα λυθούν επιτυχώς».

Έχει συμφωνηθεί ότι οι συνομιλίες θα περιστραφούν γύρω από γενικά ζητήματα, το ταξίδι του συντρόφου Τίτο και τις διμερείς μας σχέσεις. Ο σύντροφος Τίτο προτείνει να πάρει τον λόγο πρώτος ο Καραμανλής. Αυτός δέχεται ευχαρίστως και αρχίζει αμέσως με την επίλυση του κυπριακού ζητήματος. Λέει ότι η Κύπρος απέκτησε την ανεξαρτησία της, μολονότι δεν θα είναι μία ιδεατή, πλατωνική πολιτεία. Μία τέτοια λύση του Κυπριακού σταθεροποιεί τη θέση της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ, λέει ο Καραμανλής. Στη συνέχεια θα επιτευχθεί η βελτίωση των σχέσεων με την Τουρκία. Η βελτίωση των σχέσεών μας με την Τουρκία δεν θα επηρεάσει τις καλές μας σχέσεις με τις χώρες εκτός ΝΑΤΟ, αναφέρει ο Καραμανλής, και ειδικά με τη Γιουγκοσλαβία και την Αίγυπτο. Ένας από τους βασικούς λόγους της επίλυσης του Κυπριακού ζητήματος είναι η βελτίωση των σχέσεών μας με την Τουρκία. Έχουμε μία μικρή ελπίδα ότι θα επηρεάσουμε θετικά την Τουρκία όσον αφορά τη Μέση και την Εγγύς Ανατολή. Αλλά εάν δεν το καταφέρουμε θα εμμείνουμε στη μέχρι σήμερα πολιτική μας στη Μέση Ανατολή.

Οι ιθύνοντες της Τουρκίας, συνεχίζει ο Καραμανλής, επέδειξαν αρκετή κατανόηση και επιθυμία για την ανάπτυξη καλών σχέσεων με την Ελλάδα και επίσης με τη Γιουγκοσλαβία. [...]

Ο Καραμανλής ζητά τις απόψεις του συντρόφου Τίτο για αυτά τα ζητήματα.

Ο σύντροφος Τίτο σχολιάζει τη συμφωνία για την Κύπρο. Λέει ότι εάν αυτή η λύση είναι σύμφωνη με την επιθυμία του κυπριακού λαού και της ελληνικής κυβέρνησης, τότε ποιος μπορεί να είναι εναντίον της; Εμείς γνωρίζουμε την προϊστορία αυτής της συμφωνίας. Εάν αυτή εξυπηρετεί τη βελτίωση των σχέσεων με την Τουρκία, τότε πρόκειται επίσης για κάτι θετικό. Στην παρούσα φάση μία τέτοια λύση δείχνει ρεαλισμό. Ακούει με ευχαρίστηση ότι η επίλυση του Κυπριακού δεν θα επιφέρει αλλαγή στην πολιτική (της Ελλάδας) έναντι άλλων χωρών. Οι μεταξύ μας σχέσεις

πρέπει να είναι οι καλύτερες, καθώς αυτό εξυπηρετεί όχι μόνο εμάς, αλλά γενικά τα Βαλκάνια.

Χαίρεται που ακούει από τον Καραμανλή ότι η συμφωνία για την Κύπρο δεν θα επηρεάσει τη μέχρι τώρα πολιτική της Ελλάδας έναντι των Αράβων γιατί και εκεί θέλουν να έχουν καλές σχέσεις με την Ελλάδα. Εμείς επιθυμούμε η λύση του Κυπριακού να συμβάλει στην πραγματοποίηση των στόχων που η Ελλάδα έχει κατά νου. [...]

Βέλκο Μιτσούνοβιτς

Πηγή: AJBT- Kancelarija Predsednika Republike (στο εξής KPR) , 1-2/11-9, Grčka.

Τηλεγράφημα της γιουγκοσλαβικής πρεσβείας στην Αθήνα προς το γιουγκοσλαβικό υπουργείο Εξωτερικών για την αποπομπή των Μάρκου Βαφειάδη και Κώστα Καραγιώργη (Γυφτοδήμου) από το ΚΚΕ και τις συλλήψεις μελών του κόμματος από την αστυνομία.

ΑΘΗΝΑ

2-I-51 07.00

Αυστηρώς εμπιστευτικό 164

2-I-51 07.40

31. XII. 50

2-I-51 11.00

ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

Είναι γνωστό ότι μετά τη δημοσιοποίηση της αποπομπής του Μάρκου και του Καραγιώργη από το κόμμα όλο και περισσότερα μέλη του ΚΚΕ θέτουν το ερώτημα τι συμβαίνει με τον Μάρκο και τον Καραγιώργη, γιατί εκδιώχθηκαν, και εκφράζουν τη διαφωνία τους με την πολιτική του Ζαχαριάδη. Τις τελευταίες μέρες συνελήφθησαν στην Αθήνα και σε άλλα μέρη περίπου 300 κομμουνιστές. Μερικοί κομμουνιστές λένε ότι κάποιοι άνθρωποι του Ζαχαριάδη που έχουν σχέσεις με την αστυνομία κατέδωσαν όλους όσους δεν συμφωνούν με τον Ζαχαριάδη. Σύμφωνα με άλλες εκδοχές οι κομμουνιστές επικοινωνούσαν μέσω της σύνταξης της εφημερίδας «Δημοκρατικός» - το νόμιμο όργανο του ΚΚΕ, και δημιουργούσαν οργανώσεις. Η αστυνομία παρακολουθούσε μέσω δικών της ανθρώπων τα πάντα και τώρα προχώρησε σε συλλήψεις. Μεταξύ των υπολοίπων συλληφθέντων είναι και ο Καραγιώργης, μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ, ο οποίος ζούσε παράνομα και βρισκόταν πίσω από τον «Δημοκρατικό». Ο Τύπος αναφέρει τον αριθμό των συλληφθέντων και τα ονόματα μόνο εκείνων που εργάζονταν παράνομα, όπως επίσης ότι υφίσταται μεγάλη ρήξη στο ΚΚΕ και ότι χάριν αυτού η αστυνομία μπόρεσε να φτάσει στις συλλήψεις. Είναι αληθές ότι η αστυνομία διείσδυσε στο ΚΚΕ και ότι ελέγχει κάθε σοβαρή οργανωτική επιχείρηση. Γιοβάνοβιτς

Μαρτίνοβιτς.

Πηγή: APR, I-3-b/280

Σημείωμα του γιουγκοσλάβου υφυπουργού Εξωτερικών για τη συνομιλία του με τον απερχόμενο Έλληνα επιτετραμμένο στο Βελιγράδι, Καλουτσή, σχετικά με τα διαπιστευτήρια του νέου πρεσβευτή της Ελλάδας στο Βελιγράδι, Σπύρο Καπετανίδη.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

για τη συνομιλία του υφυπουργού Εξωτερικών Βεϊβόντα με τον Έλληνα επιτετραμμένο Καλουτσή, 22.. XI 1950 στις 11.30

Ήρθε κατόπιν δικού του αιτήματος

1. Επέδωσε τη διπλωματική διακοίνωση με την οποία ζητούσε τη σύμφωνη γνώμη για τον νέο Έλληνα πρέσβη στο Βελιγράδι τον κ. Σπύρο Καπετανίδη.

Του είπα ότι παραλαμβάνω με ικανοποίηση τη διπλωματική διακοίνωση και ότι ο Σέχοβιτς είναι έτοιμος να μεταβεί στην Ελλάδα. Έπειτα τον ρώτησα εάν θα μας προσκομίσουν και τα συνηθισμένα βιογραφικά στοιχεία για τον νέο πρέσβη, τα οποία δεν συμπεριλήφθησαν στη νότα.

Υποσχέθηκε ότι θα τα στείλει. Ανέφερε ότι ο Καπετανίδης είναι στο διπλωματικό σώμα τριάντα χρόνια και έχει υπηρετήσει σε διάφορες θέσεις.

Ύστερα έβγαλε από την τσέπη του το κείμενο της δήλωσης το οποίο μου διάβασε και με το οποίο η ελληνική κυβέρνηση εκφράζει την ικανοποίησή της για την αποκατάσταση ολόπλευρων διπλωματικών σχέσεων και θεωρεί την ανταλλαγή των πρεσβευτών σημαντικό βήμα αμοιβαίας προσέγγισης και ευρύτερης συνεννόησης. Η ελληνική κυβέρνηση δηλώνει «ότι είναι βέβαιο πως στο εξής δεν θα τεθούν επί τάπητος ζητήματα ούτε από τη μία, ούτε από την άλλη πλευρά τα οποία θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ανάμειξη στις εσωτερικές τους υποθέσεις».

Ο Καλουτσής μου επέδωσε το κείμενο της δήλωσης αυτής με τη μορφή ενός υπομνήματος. Απάντησα ότι δύναμαι να εκφράσω την ίδια επιθυμία και από πλευράς μας. Όσον αφορά τη δήλωση περί μη ανάμειξης, όπως αυτή έχει διατυπωθεί στο υπόμνημα, θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε πλήρως – διότι δεν έχουμε αναμειχθεί στα εσωτερικά καμιάς χώρας – εφόσον φυσικά η δήλωση αυτή δεν αναφέρεται στο ζήτημα (της θέσης) της μακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα. Του είπα ότι δεν θα ήθελα να επαναλάβω τα (ίδια) επιχειρήματα και να εξηγήσω ότι το ζήτημα της μειονότητας δεν εκλαμβάνεται ως ανάμειξη στα εσωτερικά άλλης χώρας. Τον ρώτησα εάν θα μπορούσε να δώσει κάποιου είδους εξηγήσεις σχετικά με αυτό το ζήτημα.

Ο Καλουτσής απάντησε ότι δεν μπορεί να δώσει εξηγήσεις διότι έλαβε μόνο το κείμενο της δήλωσης την οποία μου επέδωσε.

Του είπα ότι θα κοινοποιήσω τη νότα και τον υπόμνημα στην Κυβέρνησή μου και ότι θα τον ειδοποιήσω για την απάντηση.

2 Τον ενημέρωσα ότι η πρώτη ομάδα των Ελληνόπουλων, αποτελούμενη από 22 παιδιά, θα παραδοθεί από τον γιουγκοσλαβικό Ερυθρό Σταυρό στα σύνορα στη Γευγελή το Σάββατο, 25 Νοεμβρίου 1950 και ώρα 10 το πρωί. Του είπα ότι ο γιουγκοσλαβικός Ερυθρός Σταυρός ενημέρωσε τον διεθνή Ερυθρό Σταυρό και τον παρακάλεσα να μεταφέρει το ίδιο στην κυβέρνησή του.

Βεϊβόντα

Κοινοποιήθηκε:

Στο πολιτικό γραφείο του Στρατάρχη

Στο πολιτικό γραφείο του Ματές

Στο πολιτικό γραφείο του Γιοβάνοβιτς-Τσιτσμίλ

Στο πολιτικό γραφείο συμβούλου Β. Πόποβιτς

Στην Πρεσβεία της ΟΛΔΓ στην Αθήνα

Στον Φάκελο

Πηγή: APR, I-3-b/280

Υπηρεσιακό σημείωμα του Σρτζαν Πρίτσα, υφυπουργού Εξωτερικών της Γιουγκοσλαβίας, για τη συνομιλία του με τον Έλληνα πρέσβη, Φίλωνα Φίλωνα, στον απόηχο των Σεπτεμβριανών και της όξυνσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων.

Εμπ. αρ. 413373

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

για τη συνομιλία του υφυπουργού Εξωτερικών Σ. Πρίτσα με τον έλληνα πρέσβη κ. Φίλωνα Φίλωνα, στις 7 Οκτωβρίου 1955

Ήρθε κατόπιν δικής μου πρόσκλησης προκειμένου να τον ενημερώσω για τη συνομιλία του πρέσβη μας στην Άγκυρα με τον Μπιργκί αναφορικά με την ελληνοτουρκική διαμάχη.

Προτού αρχίσω την ενημέρωση, μου εκφράζει πρώτα αυτός την ευγνωμοσύνη της κυβέρνησής του για την ψήφο μας στον ΟΗΕ και με ρωτά πως κύλησαν οι συνομιλίες με τον Μέρφυ. Ωστόσο, προτού καν ολοκληρώσω την απάντησή μου, λέει ότι είχε μακρά συνάντηση με τον Μέρφυ με τον οποίο συζήτησαν την ελληνοτουρκική διαφορά. Επαναλαμβάνει διεξοδικά όσα είπε ο Μέρφυ. Μιλά με ταραχή και αγανάκτηση εναντίον των Τούρκων. Αυτοί απλά προσπαθούν να πάρουν λεφτά από τους Αμερικανούς, οι οποίοι θεωρούν ότι οι Τούρκοι είναι κάποια στρατιωτική δύναμη, αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι τίποτα, ούτε μπορούν να υφίστανται χωρίς τη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα κτλ. Οι Άγγλοι είναι επίσης υπεύθυνοι για όλη αυτήν την κατάσταση. Οι Αμερικανοί τους συμβούλευσαν να λύσουν το ζήτημα της Κύπρου διμερώς με τους Έλληνες και οι Άγγλοι κάλεσαν τους Τούρκους μόνο και μόνο για να βλάψουν την υπόθεση. Τα μέτρα που έλαβαν οι Τούρκοι δεν έχουν καμία σημασία. Η επιστολή του Μεντερές προκάλεσε μόνο δυσαρέσκεια, διότι σε αυτήν δεν αναφέρονται οι ελληνικές μειονότητες. Επαναλαμβάνει ότι δεν είναι δυνατό να συνεργαστούν με τους Τούρκους όσον δεν κάνουν κάτι για να αποκηρύξουν την πολιτική τους. Είναι αδύνατον να καθίσει στο ίδιο τραπέζι με τον Ζορλού μετά τη δήλωσή του που έκανε στο Λονδίνο. Το ελάχιστο που θα έπρεπε να κάνουν οι Τούρκοι είναι να κάνουν μία δήλωση (ο Μεντερές) με την οποία θα καταδικάζουν αυτήν την πολιτική ως λαθεμένη και να καθαιρέσουν τον Ζορλού. Όταν τον ρώτησα εάν αυτή είναι η επίσημη θέση της κυβέρνησής του είπε δεν γνωρίζει επ' αυτού, αλλά αυτός προσωπικά πιστεύει ότι είναι δύσκολο να λάβει διαφορετική θέση.

Τελικά μόλις και μετά βίας κατάφερα να τον ενημερώσω γι' αυτό για το οποίο τον κάλεσα. Στον πρόλογο εξέθεσα τη λεπτή μας θέση και τη θεμελιώδη μας επιθυμία να επέλθει ειρήνευση, ασφάλεια και περαιτέρω ανάπτυξη του Βαλκανικού Συμφώνου. Στην απάντησή του τόνισε ότι κατανοεί τη στάση μας και ότι ούτε αυτοί ήθελαν να εμφανιζόμαστε εμείς ως μεσάζοντες. Διαμαρτύρεται, ωστόσο, για τις συνομιλίες που διεξήχθησαν με τον Μπιργκί, ο οποίος είναι άνθρωπος του Ζορλού. Ισχυρίζεται ότι θα έπρεπε να μιλήσουμε απ' ευθείας με τον Μεντερές και να του θέσουμε περίπου αυτό το οποίο μου είπε, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίον οι Τούρκοι θα έπρεπε να ενεργήσουν. Όταν, όμως, τον ρώτησα πιο συγκεκριμένα τι σκέφτεται

γι' αυτό, απάντησε συγκεκριμένα και αόριστα. Ενδιαφέρθηκε για την απάντηση του Μπιργκί. Ιδιαίτερα αναφέρθηκε πάλι στην πληροφορία μου ότι ο Μπιργκί ρώτησε εάν κάναμε το ίδιο διάβημα στους Έλληνες, ότι μας επέπληξε για την ψήφο μας στα ΟΗΕ, όπως και ότι είπε ότι πιθανότατα η κυβέρνησή τους θα λάβει νέα μέτρα..

Λόγω του ότι έμεινε μία ώρα και ένα τέταρτο, αναγκάστηκα να τον διακόψω. Με παρακάλεσε να με επισκεφθεί και την επόμενη βδομάδα, μέχρι τότε δεν θα πει τίποτα στην κυβέρνησή του. Του ζήτησα να ενημερώσει αμέσως την κυβέρνησή του για τα όσα του ανακοίνωσα. Είπε ότι θα το κάνει, αλλά οπωσδήποτε θα ήθελε να συζητήσει ακόμα επ' αυτού μαζί μου.

Πρίτσα

Κοινοποιήθηκε:

Πολιτικό γραφείο του Καρντέλγ, του Βίλφαν,
του Κότσα Πόποβιτς, του Μιτσούνοβιτς, του Μπρκιτς,
Β' Διεύθυνση Ομοσπονδιακού Υπουργείου Εξωτερικών, Πρεσβεία ΟΛΔΓ στην
Αθήνα
και στην Άγκυρα. Εμπ. αρχείο.

Πηγή: AJBT- KPR, I-5-b/Grčka

Υπηρεσιακό σημείωμα του Σρτζαν Πρίτσα, υφυπουργού Εξωτερικών της Γιουγκοσλαβίας, για τη συνομιλία που είχε με τον Έλληνα πρέσβη στο Βελιγράδι, Φίλιωνα Φίλιωνα, σχετικά με τα ελληνοτουρκικά και τη σύνοδο των υπουργών Εξωτερικών των χωρών του Βαλκανικού Συμφώνου.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

για τη συνομιλία του υφυπουργού Εξωτερικών Σ. Πρίτσα με τον Έλληνα πρέσβη Φίλιωνα, στις 26 Νοεμβρίου 1955

Ήρθε κατόπιν δικού του αιτήματος.

1. Ζήτησε ενημέρωση για την επίσκεψη του Καρντέλγ στο Λονδίνο, αλλά ήδη ακόμα από την αρχή της εισήγησής μου, όταν έγινε μνεία των ελληνοτουρκικών, αυτός έλαβε τον λόγο και μακρηγορούσε με πλατειασμούς για το ζήτημα αυτό μέχρι τέλους. Επανάλαβε τα ίδια πράγματα τα οποία ήδη αμέτρητες φορές έχει αναφέρει, έφερε τα επιχειρήματα που είχε εκθέσει στην τελευταία συνάντησή με τον Κότσα Πόποβιτς και κατέκρινε το τελευταίο υπόμνημα που υπέβαλε η τουρκική κυβέρνηση. Ωστόσο, λέει ότι πιστεύει πως η κατάσταση έχει βελτιωθεί κάπως. Αυτό που ζητούν οι Έλληνες είναι πραγματικά το ελάχιστο: πρέπει να δοθούν εγγυήσεις για τις αποζημιώσεις με κάποια διμερή πράξη (ανταλλαγή επιστολών ή με κοινοβουλευτική πράξη) και όχι να αφηθεί στη διακριτική ευχέρεια της μίας πλευράς. Λέει ότι η σύνοδος των υπουργών του Βαλκανικού Συμφώνου θα έπρεπε να οριστεί κάπου στο δεύτερο μισό του Ιανουαρίου, διότι θα ήταν πολύ καλύτερο να διεξαχθεί όταν θα ήταν παρών ο στρατάρχης Τίτο, καθώς τότε, λαμβάνοντας υπόψη την τεράστια επιρροή, την προσωπική του γοητεία κτλ όλη η συνεδρίαση θα είχε διαφορετικό χαρακτήρα. Ο χρόνος θα έπρεπε να οριστεί ήδη αυτόν τον μήνα.

2. Στο ζήτημα του Νικολαΐδη του είπα ότι η υπόθεση περιπλέχθηκε ξανά, διότι προέκυψαν ορισμένες ανακρίβειες. Εντούτοις, επειδή υποσχέθηκα παλαιότερα ότι θα τους παραδοθούν τα λεφτά στο χέρι, αυτό θα το κάνουμε, υπό τον όρο να ανακληθεί ο Νικολαΐδης αμέσως. Επίσης, για να μην περιπλεχθεί περαιτέρω η υπόθεση, το Υπουργείο μας θα πληρώσει το ποσό της διαφοράς στο σύνολό του. Τα λεφτά δεν θα μεταφερθούν στο προξενείο τους στα Σκόπια, αλλά εδώ στην Πρεσβεία, μέσω του δικού μας προξενικού γραφείου. Ο Φίλιων υπόσχεται ότι θα ανακαλέσει αμέσως τον Νικολαΐδη στην Αθήνα.

Πρίτσα

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΘΚΕ:

Προς το πολιτικό γραφείο του Προέδρου της Δημοκρατίας,

Προς το πολιτικό γραφείο του Καρντέλγ,

Προς το πολιτικό γραφείο του Κ. Πόποβιτς

Προς το πολιτικό γραφείο του Μιτσούννοβιτς,

Προς το πολιτικό γραφείο του Μπρκιτς,

Προς το πολιτικό γραφείο του Τζέρτζε,

Προς την Α' Διεύθυνση,
Προς το Τμήμα Πληροφοριών – στον Ντράσκοβιτς,
Προς την Πρεσβεία της ΟΛΔΓ στην Αθήνα,
Προς το Εμπιστευτικό αρχείο.

Πηγή: AJBT- KPR, I-5-b, Grčka.

Υπηρεσιακό Σημείωμα της Β' Διεύθυνσης του γιουγκοσλαβικού υπουργείου Εξωτερικών για εσωτερική χρήση με αντικείμενο την ελληνική πρόταση για τη σύσταση Βαλκανικής Συμβουλευτικής Συνέλευσης, ενόψει της επίσκεψης του Τίτο στην Αθήνα (2-5 Ιουνίου 1954).

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΜΑΤΣΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

Σύμφωνα με είδηση του Τάνγιουγκ, στις 23 Απριλίου του τρέχοντος έτους ο Έλληνας κυβερνητικός βουλευτής Μάτσας πρότεινε στο περιοδικό «Ευρωπαϊκή Ζωή» την ίδρυση Βαλκανικής Συμβουλευτικής Συνέλευσης κατά το πρότυπο των Σκανδιναβικών Χωρών «με την οποία το Βαλκανικό Σύμφωνο θα έπαινε να είναι απλά ένας μείγμα διπλωματών και στρατιωτικών προσωπικοτήτων». Σύμφωνα με την πρόταση του Μάτσα η πόρτα της Βαλκανικής Συνέλευσης θα ήταν ανοιχτή για την Αυστρία και εν συνεχεία για την Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, όταν απελευθερώνονταν από τη σοβιετική κυριαρχία.

Ο Μάτσας υπέβαλε την πρότασή του στον δικό μας και τον Τούρκο πρέσβη στην Αθήνα, οι οποίοι συμφωνούν κατά κύριο λόγο ότι πρέπει να αναληφθεί η πρωτοβουλία για τη σύσταση τριμερούς Συμβουλευτικής Συνέλευσης.

Παρόμοια πρόταση υπέβαλε στις 3 Μαρτίου του τρέχοντος έτους ο βουλευτής του Τουρκικού Δημοκρατικού Κόμματος, Ατζάτο, σε συνομιλία με τον γενικό μας πρόξενο στην Κωνσταντινούπολη, τον οποίο παρακάλεσε να μεταφέρει την επιθυμία του (του Ατζάτο) στον σύντροφο Βλάντιμιρ Σίμιτς. Ο Ατζάτο σκοτώθηκε σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα στις 24 Απριλίου 1954.

Σύμφωνα με τον πρέσβη μας στην Αθήνα ο βουλευτής Μάτσας είναι γενικά ένας θετικός άνθρωπος, ανήκει στο κίνημα του Παπάγου, αλλά είναι αντίπαλος της προηγούμενης ομάδας του Μαρκεζίνη και τίθεται υπέρ της συνεργασίας με τη Γιουγκοσλαβία.

Είναι μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στη Συμβουλευτική Συνέλευση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου από την ίδρυσή της, πρόεδρος του Κινήματος για την Ενωμένη Ευρώπη στην Αθήνα και διευθυντής της εφημερίδας του, επίσης μέλος του Συνδέσμου Ελληνοϊταλικής Φιλίας και άλλων διεθνών μη κυβερνητικών οργανισμών με αντικείμενο την προσέγγιση των ευρωπαϊκών χωρών.

Η θετική πλευρά της πρότασης του Μάτσα έγκειται στο ότι η Βαλκανική Συμβουλευτική Συνέλευση θα μπορούσε με τις προτάσεις και τις πρωτοβουλίες της να χρησιμεύσει για την ανάπτυξη της συνεργασίας σε ευρύτερη βάση, όπως και το Συμβούλιο των Σκανδιναβικών Χωρών.

Η ιδέα να παραμείνει ανοιχτή η πόρτα στην Αυστρία και εν συνεχεία στην Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία θα μπορούσε να γίνει αποδεκτή, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ως προοπτική για την προσέγγιση των βαλκανικών χωρών, πολύ περισσότερο εφόσον η πρωτοβουλία προέρχεται από την ελληνική και την τουρκική πλευρά και η οποία αίρει ενδεχομένως τη δυσπιστία τους αναφορικά με την ανάπτυξη των σχέσεων μας με αυτές τις χώρες. Εφόσον ο Μάτσας έχει κατά νου τη διασύνδεση της μελλοντικής τριμερούς Συνέλευσης με τη Συμβουλευτική Επιτροπή

του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου θα ευθυγραμμίζοταν με τη δραστηριότητά μας προς αυτή την κατεύθυνση, λαμβάνοντας υπόψη τη θέση μας αναφορικά με τα προβλήματα της ευρωπαϊκής συνεργασίας.

Οι φόβοι ότι το τριμερές Κοινοβούλιο θα μπορούσε να εξελιχθεί σε κάποιου είδους υπερεθνική εξουσία δεν θα μπορούσαν να δικαιολογηθούν προς το παρόν, έχοντας υπόψη ότι δεν είναι δύσκολο να βρεθεί η φόρμα και ο τρόπος /καταστατικό, η δική μας ενέργεια / να αποτρέψουμε να αναπτυχθούν τέτοιες πιθανές τάσεις, εφόσον θα ήταν επιβλαβείς ή αντίθετες με την πολιτική της τριμερούς συνεργασίας.

Ωστόσο, η αρνητική πλευρά της πρότασης θα προερχόταν κατά τη γνώμη μας από την άποψη του βουλευτού Μάτσα για την απελευθέρωση της Αλβανίας, της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας από τον «ρωσικό ζυγό». Δεδομένου ότι είναι ενεργό μέλος στο Κίνημα για την ενοποίηση της Ευρώπης, το οποίο συγκεντρώνει πολιτικούς πρόσφυγες από χώρες του σοβιετικού μπλοκ, αντιπροσώπους διάφορων αντιδραστικών πολιτικών κομμάτων/ μεταξύ των οποίων, οι Τοπάλοβιτς, Γκαβρίλοβιτς, Γκαφένκο, Δημητρώφ και άλλοι/ οι οποίοι είναι εκτεθειμένοι στους λαούς των χωρών αυτών / Σύνοδος του 1951 στο «Άλμπερτ Χωλ». Πιστεύουμε ότι ο Μάτσας στη γραμμή αυτή σκέφτεται και την απελευθέρωση των υπολοίπων βαλκανικών χωρών που βρίσκονται υπό σοβιετική κυριαρχία.

Για το λόγο αυτό θα πρέπει να αναμένουμε ότι οι ηγεσίες των χωρών του σοβιετικού μπλοκ θα επιχειρήσουν να εκμεταλλευθούν τη συμμετοχή του Μάτσα στο Βαλκανικό Κοινοβούλιο για προπαγανδιστικούς σκοπούς, συνδέοντας το Κίνημα για την ενοποίηση της Ευρώπης με αυτή τη τριμερή μη κυβερνητική οργάνωση.

Για τον ίδιο λόγο θα πρέπει να αναμένουμε προσπάθειες από την πλευρά του Μάτσα, όπως και άλλων Ελλήνων και Τούρκων αντιπροσώπων για την εφαρμογή της γραμμής του Κινήματος για την ενοποίηση της Ευρώπης μέσω του βαλκανικού κοινοβουλίου.

Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, προτείνουμε να διερευνηθεί διεξοδικά στην Τουρκία και στην Ελλάδα πως σκέφτονται αυτοί το Βαλκανικό Κοινοβούλιο και τους στόχους του/ ίσως μέσω του ακολούθου Τύπου/ προκειμένου να μπορέσουμε πιο συγκεκριμένα να εντοπίσουμε τα θετικά και ενδεχομένως και διάφορα αρνητικά στοιχεία αυτής της πρωτοβουλίας και να ενημερώσουμε επ' αυτού την Ομοσπονδιακή Βουλή ώστε να καθορίσει τη στάση της και να έρθει σε επαφή με τα κοινοβούλια σε Ελλάδα και Τουρκία.

26.V.1954

Πηγή: APR, I-2/ 3.

Υπηρεσιακό σημείωμα του υφυπουργού Εξωτερικών Ίβο Βεϊβόντα για τη συνομιλία του με τον Έλληνα επιτετραμμένο Σπύρο Καλουτσή σχετικά την ανταλλαγή διαπιστευτηρίων από τις δύο κυβερνήσεις.

51/50

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

για τη συνομιλία του υφυπουργού Εξωτερικών Βεϊβόντα με τον Έλληνα επιτετραμμένο Καλουτσή στις 25 Νοεμβρίου 1950 στις 12.

Ήρθε ύστερα από δική μας πρόσκληση.

1. Του επέδωσα τη διπλωματική διακοίνωση με την οποία η Κυβέρνησή μας δίνει τη συγκατάθεσή της για τον νέο Έλληνα πρέσβη, Σπύρο Καπετανίδη.

2. Του επέδωσα το υπομνήμα το οποίο περιέχει τη δήλωση της Κυβέρνησής μας επ' ευκαιρία της αποκατάστασης πλήρων διπλωματικών σχέσεων μεταξύ της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας. Του ανέγνωσα κυριολεκτικά το κείμενο του υπομνήματος.

Ο Καλουτσής δεν έκανε την παραμικρή παρατήρηση.

Του είπα ότι δεν γνωρίζουμε εάν η ελληνική Κυβέρνηση έχει σκοπό να δημοσιεύσει το κείμενο του δικού της υπομνήματος, διότι σε αυτήν την περίπτωση θα δημοσιεύαμε και εμείς το δικό μας. Εμείς, ωστόσο, θεωρούμε ότι θα ήταν καλύτερο να μη δημοσιεύσουμε τα κείμενα των υπομνημάτων, διότι η δημοσίευση αυτή θα μπορούσε να προκαλέσει αχρείαστες προπαγανδιστικές αντιπαραθέσεις για ζητήματα που πρέπει να λυθούν δια της διπλωματικής οδού από τις δύο Κυβερνήσεις με την ανταλλαγή των απόψεών τους κτλ.

Προσέθεσα ότι τέτοιες αντιπαραθέσεις μπορούν να προκαλέσουν ζημιά στα όσα έχουν επιτευχθεί μέχρι στιγμής προς την κατεύθυνση της εξομάλυνσης των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Ο Καλουτσης είπε ότι θα ενημερώσει την Κυβέρνησή του επ' αυτού.

3 . Του ανέφερα ότι μετέφερα στην Κυβέρνησή μου την παρατήρηση για το διορισμό του Σέχοβιτς ως πρέσβη και ότι το ζήτημα αυτό είναι υπό εξέταση.

Βεϊβόντα.

Κοινοποιήθηκε:

Πολιτικό γραφείο του Στρατάρχη

Πολιτικό γραφείο του Ματές

Πολιτικό γραφείο του Γιοβάνοβιτς-Τσίτσιμιλ

Σύμβουλο Β. Πόποβιτς

Πρεσβεία της ΟΛΔΓ – Αθήνα

Φάκελο των σημειωμάτων

Πηγή: APR, 1-3-b/280.

Υπηρεσιακό σημείωμα (9.7.1960) του υπουργού Εξωτερικών της Γιουγκοσλαβίας, Κότσα Πόποβιτς, με τον Έλληνα υπουργό Εξωτερικών, Ευάγγελο Αβέρωφ, στο πλαίσιο της επίσκεψης του Κωνσταντίνου Καραμανλή στη Γιουγκοσλαβία. Στη συνάντηση των δύο υπουργών Εξωτερικών συζητήθηκαν το Βαλκανικό Σύμφωνο και το Μακεδονικό.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΟΤΣΑ ΠΟΠΟΒΙΤΣ

Εμπ. αριθμός 418047

Βελιγράδι, 9 Ιουλίου 1960

Τηλεγράφημα της ΚΕ του ΚΚΕ προς την ΚΕ του ΚΚΓ (4.3.1949) για το Μακεδονικό.

Λάβαμε το τηλεγράφημά σας.

Πρώτον. Η δική μας ΚΕ θα συζητήσει το ζήτημα, το οποίο θέσατε και θα Σας απαντήσει. Σε κάθε περίπτωση, βάση μας αποτέλεσε η απόφαση της δικής μας Πέμπτης Ολομέλειας. Η αφορμή για να λάβουμε τέτοιου είδους στάση είναι η εχθρική πολιτική που εφαρμόζει εναντίον του ΚΚΕ η ομάδα Κεραμιτζή από τα Σκόπια, η οποία μας επιτίθεται ότι καπηλευόμαστε τον αγώνα των Μακεδόνων του Αιγαίου. Αυτή η πολιτική εδώ και εκεί έχει ως αποτέλεσμα την προαγωγή μιας κίνησης λιποταξίας Μακεδόνων μαχητών, ανδρών και γυναικών, και Μακεδόνων στελεχών προς τη Γιουγκοσλαβία. Για να αντισταχθούμε σ' αυτή την εχθρική ενέργεια, αναγκαστήκαμε να παρεκκλίνουμε από την ΕΑΜική θέση της ισοτιμίας, αν και αυτή η θέση μας παρέχει περισσότερες δυνατότητες στον αγώνα μας για απομόνωση του μοναρχοφασισμού.

Δεύτερο. Καθώς οι δύο από τους τρεις συντρόφους, οι οποίοι στο παρελθόν διατηρούσαν επαφή με Σας, απουσιάζουν και βρίσκονται σε υπηρεσία στο εξωτερικό, ενώ ο τρίτος δε μπορεί να εγκαταλείψει την έδρα μας, η προσωπική συνάντησή μας θα πρέπει να αναβληθεί ως εκείνη τη στιγμή που θα έχουμε τη δυνατότητα να ανταποκριθούμε στο κάλεσμά Σας. Οι τρεις προαναφερθέντες σύντροφοι είναι οι εξής: Ιωαννίδης, Ρούσος, Ζαχαριάδης. Αυτό υπογραμμίζουμε από τους λόγους που θεωρούμε για την παρεξήγηση ότι ο δικός μας

Τρίτο. Σας παρακαλούμε να μας επιτρέψετε τακτικά να μεταφέρουμε με βαγόνια από τη Βουλγαρία στο Μοναστήρι υλικό, το οποίο έχουμε εκεί, γιατί δεν είμαστε σε θέση να το μεταφέρουμε με φορτηγά και το υλικό που βρίσκεται εκεί μας είναι ζωτικής ανάγκης.

Πηγή: ΑΙ, SKJ-CK, KMOV, Grčka, IX, 33/I-682-741, 1946-1949

Τηλεγράφημα της ΚΕ του ΚΚΓ προς την ΚΕ του ΚΚΕ (5.3.1949) για το Μακεδονικό.

Στο τηλεγράφημά Σας από 4 Μαρτίου, Σας απαντάμε τα ακόλουθα:

1. Η απάντησή Σας δεν αποσαφηνίζει τα ζητήματα, τα οποία θέσαμε ενώπιόν Σας. Φοβόμαστε ότι η δική σας καθυστέρηση της συνάντησης μπορεί, χωρίς λόγο, μόνο να οδηγήσει σε περαιτέρω μεταξύ μας παρεξήγηση.
2. Θεωρούμε υποχρέωση να επαναλάβουμε ότι η θέση Σας στο ζήτημα της γραμμής του Συνεδρίου του ΝΟΦ Αιγαιακής Μακεδονίας είναι εσφαλμένη και ότι μπορεί μονάχα να βλάψει τόσο τον απελευθερωτικό αγώνα του ελληνικού λαού, όσο και τις σχέσεις μεταξύ των βαλκανικών λαών και των κομμουνιστικών κομμάτων. Το γεγονός ότι ο βουλγαρικός Τύπος ήδη γράφει περί του ζητήματος αυτού με την ίδια θέση, φανερώνει ότι μία τέτοιου είδους τοποθέτηση του Μακεδονικού προβλήματος κατέστη συστατικό μέρος της σημερινής εκστρατείας εναντίον της νέας Γιουγκοσλαβίας. Απορούμε που το κόμμα Σας, το οποίο διεξάγει έναν τόσο δύσκολο και μοιραίο αγώνα, εκτρέπεται από τη βασική αποστολή του σε ελιγμό ο οποίος ολοφάνερα στρέφεται εναντίον της Γιουγκοσλαβίας και μόνο να βλάψει μπορεί το δικό σας αγώνα. Πρέπει να Σας είναι γνωστό ότι ο μοναρχοφασιστικός Τύπος ήδη εκμεταλλεύθηκε αυτή τη θέση σας για να διασπάσει την ενότητα του απελευθερωτικού κινήματος στην Ελλάδα.
3. Όσον αφορά τη μεταφορά υλικού με τρένο από τη Βουλγαρία, επαναλαμβάνουμε ότι αυτό το ζήτημα, όπως και κάθε άλλο όμοιο ζήτημα, μπορεί να επιλυθεί μόνο στην κοινή συνάντηση, την οποία προτείναμε.
4. Κανένας από μας δεν ανέφερε και ακόμη λιγότερο επέμεινε να έρθει στις συνομιλίες ο Μάρκος.

Πηγή: ΑΙ, SKJ-CK, ΚΜΟΒ, Grčka, ΙΧ, 33/Ι-682-741, 1946-1949

Τηλεγράφημα της ΚΕ του ΚΚΕ προς την ΚΕ του ΚΚΓ (6.6.1949) για το Μακεδονικό.

Απάντηση στο τηλεγράφημά Σας από 5 Μαρτίου.

Πρώτο. Επαναλαμβάνουμε ότι η θέση της ΚΕ του ΚΚΕ στο ζήτημα της Μακεδονίας του Αιγαίου είναι ίδια με τη θέση της δικής μας Πέμπτης Ολομέλειας. Δηλαδή ο λαός της Μακεδονίας του Αιγαίου να αποφασίσει ο ίδιος περί της μοίρας του.

Δεύτερο. Η θέση του ΝΟΦ καθορίστηκε από τη θέση της ομάδας Κεραμιτζή, η οποία σε μας ανοικτά προπαγανδίζει ότι η Μακεδονία του Αιγαίου πρέπει να συγχωνευθεί στη Μακεδονία του Βαρδάρη.

Τρίτο. Ο μοναρχοφασιστικός Τύπος πάντα επιτίθετο σε μας σχετικά με το μακεδονικό ζήτημα με τον ίδιο τρόπο. Δε φοβόμαστε τον κίνδυνο διάσπασης απ' αυτήν την πλευρά. Η διάσπαση ήδη οργανώνεται, πολιτικά και οργανωτικά, από την ομάδα Κεραμιτζή. Εκεί έγκειται ο κίνδυνος.

Τέταρτο. Κατηγορηματικά αρνούμαστε ότι από τη δική μας πλευρά διεξάγεται προπαγάνδα εναντίον της νέας Γιουγκοσλαβίας.

Πέμπτο. Δεν καταλαβαίνουμε γιατί η συζήτηση για το Μακεδονικό ζήτημα συνδέεται με πρακτικά ζητήματα και με τις ανάγκες του κινήματός μας, που σήμερα με την πραγματική έννοια της λέξης μας πνίγουν. Δε θα θέλαμε σ' αυτό να δούμε κάποια προσπάθεια πίεσης, πράγμα το οποίο για μας θα ήταν απαράδεκτο.

Έκτο. Επιμένουμε στο αίτημα να μας βοηθήσετε αμέσως στο ζήτημα μεταφοράς υλικού με τον τρόπο, τον οποίο Σας προτείναμε στο προηγούμενο τηλεγράφημα. Το υλικό αυτό μας είναι ζωτικής ανάγκης.

Πηγή: ΑΙ, SKJ-CK, KMOV, Grčka, 33/I-682-741, 1946-1949

Τηλεγράφημα της ΚΕ του ΚΚΓ προς την ΚΕ του ΚΚΕ (8.3.1949) για το Μακεδονικό

Στο τηλεγράφημά σας από 6 Μαρτίου απαντάμε τα ακόλουθα:

- 1) Θεωρούμε ότι μέσω αυτής της οδού είναι αδύνατο να διεξαχθεί συζήτηση και να δοθούν εξηγήσεις στα ζητήματα, τα οποία ηγέρθησαν στα τηλεγραφήματά μας.
- 2) Στη Γιουγκοσλαβία δεν υφίσταται καμία σχηματισμένη ομάδα Κεραμιτζή, της οποίας η δραστηριότητα θα στρεφόταν εναντίον του ΚΚΕ και του ΔΣ και η οποία – όπως εσείς τονίζετε – θα προπαγάνδιζε την ένταξη της Αιγαιακής στη Μακεδονία του Βαρδάρη. Σχετικά με τη δική μας θέση σ' αυτό το ζήτημα, σας υπενθυμίζουμε τη συμφωνία με μας του έτους 1946, η οποία υπεγράφη από το σύντροφο Ιωαννίδη.
- 3) Την επίλυση των πρακτικών ζητημάτων σχετικά με τις ανάγκες σας δε συνδέουμε με τη συζήτηση περί του Μακεδονικού ζητήματος, όπως δεν τη συνδέσαμε στο παρελθόν με παρόμοια ζητήματα.

Από το τηλεγράφημά μας είναι πλήρως ξεκάθαρο ότι το ζήτημα μεταφοράς υλικού από τη Βουλγαρία, όπως και άλλα παρόμοια ζητήματα, τα συνδέσαμε μόνο για τη συνάντηση με τον εκπρόσωπό σας, την οποία – όπως σας είναι γνωστό – την προτείναμε με το τηλεγράφημα της 7ης Φεβρουαρίου και ξανά της 17ης Φεβρουαρίου.

Χαρακτηριστικό είναι ότι εσείς, εφευρίσκοντας κάποια προσπάθεια πίεσης από την πλευρά μας, παραβλέπετε το γεγονός ότι σας ενημερώσαμε στις 17 Φεβρουαρίου ότι δεν είναι δυνατό να επιλυθούν με το δικό σας τεχνικό τόσο σημαντικά ζητήματα, όπως είναι ο εφοδιασμός του στρατού σας και άλλα. Με την περίεργη στάση σας και σχέση απέναντι στο Κόμμα μας και τη χώρα, η οποία τον τελευταίο καιρό εκφράζεται ιδιαίτερα με τη συστηματική αποφυγή κάθε επαφής με μας, τη διατήρηση κάθε επαφής με μας μόνο σε τεχνικό επίπεδο, τη μη κλήση εκπροσώπων μας στο συνέδριο Ελληνίδων γυναικών, κλπ. κλπ., οδηγηθήκαμε σε τέτοια κατάσταση ώστε πλέον δεν έχουμε καμία εγγύηση ότι η χώρα μας θα βοηθηθεί από την πλευρά σας στην περίπτωση κάποιων περιπλοκών σχετικά με τη βοήθεια, την οποία ανιδιοτελώς σας παρέχουμε, ανεξαρτήτως της εκστρατείας που διεξάγουν εναντίον της Γιουγκοσλαβίας οι μοναρχοφασίστες και οι ιμπεριαλιστές. Επιπλέον, ακόμη λιγότερες εγγυήσεις έχουμε ότι σε τέτοια περίπτωση θα έχουν πιστή στάση απέναντί μας η Βουλγαρία, η Αλβανία και οι υπόλοιπες λαϊκο-δημοκρατικές χώρες.

Γι' αυτό προτείναμε συνάντηση με σας.

Πηγή: ΑΙ, SKJ-CK, KMOV, Grčka, IX, 33/I-682-741, 1946-1949

Τηλεγράφημα της ΚΕ του ΚΚΕ (25.5.1949) προς την ΚΕ του ΚΚΓ για μεταφορικά προβλήματα.

Στις 21 Μαΐου οι φρουροί σας στα σύνορα απαγόρεψαν φορτηγό μας να διέλθει το έδαφός σας. Από το Καϊμακτσαλάν μας ενημέρωσαν ότι οι άνθρωποί σας εκεί απαγόρεψαν τους δικούς μας να παραλάβουν υλικό, το οποίο εκφορτώθηκε στο γνωστό σας κανάλι. Ομοίως απαγόρεψαν το μεταγωγικό μας τμήμα να επιστρέψει στην έδρα του. Σας παρακαλούμε να μας γνωστοποιήσετε γιατί συμβαίνει αυτό. Είναι εσκεμμένο ή προσωρινό και πόσο θα διαρκέσει; Είναι αυτό το κλείσιμο των συνόρων προσωρινό και πόσο θα διαρκέσει ή πλήρως σταματήσατε να μας παρέχετε βοήθεια; Επίσης ενημερώστε μας ποιοι λόγοι σας οδήγησαν να λάβετε αυτή την απόφαση. Αλλά όποια απόφαση και αν λάβατε και όποιοι λόγοι και να σας οδήγησαν στη λήψη της απόφασης ζητάμε να επιτρέψετε τη μεταφορά υλικού για το Καϊμακτσαλάν και το Δυτικό Μπέλες, τουλάχιστον για μία εβδομάδα ώστε να μεταφέρουμε το απαραίτητο υλικό στις μονάδες μας, οι οποίες εκεί αντιμετωπίζουν δύσκολες εχθρικές επιθετικές ενέργειες. Σχετικά με τα παραπάνω παρακαλούμε για την τάχιστη απάντησή σας.

Πηγή: ΑJ, SKJ-CK, KMOV, Grčka, IX, 33/I-682-741, 1946-1949.